

КЛАСИЦИ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

Џозеф Конрад

СПАС

Превод Бранислава Г. Ромчевића

Наслов оригинала: *The Rescue*, by Joseph Conrad.

Наслов превода: *Спас*, од Џозефа Конрада.

Аутор превода: Бранислав Г. Ромчевић.

Друго издање (интернетско). Број примерака: отворен интернетски тираж.

Уредник, издавач и штампар: Бранислав Г. Ромчевић, Новоградска 14, Београд.

Место и година штампања: Београд, 2017.

©2008 Бранислав Г. Ромчевић. Сва права придржава Бранислав Г. Ромчевић. Ниједан део ове публикације не сме се репродуковати, држати у систему за похрањивање, или се преносити и умножавати у било ком облику или било којим путем – електронски, механички, фотокопирањем, снимањем звука или слике, или на било који други начин, нити икако комерцијално користити – без претходне писмене сагласности Бранислава Г. Ромчевића.

Ова електронска књига је у формату ПДФ, са забраном копирања и штампања.

Садржај

О писцу и књизи	4
<i>Спас</i>	7
Појмовник преводиочев	574

О ПИСЦУ И КЊИЗИ

Џозеф Конрад је списатељско име натурализованог Енглеца Јозефа Теодора Конрада Корзењовског (1857–1924), Пољака рођеног у Бердичеву, у некоћ пољском делу Украјине. Син аристократе и преводиоца с француског, борца против руске доминације у Пољској, грофа Апола Корзењовског, остао је без оба родитеља до своје дванаесте године. Усвојен од омиљеног ујака, Тадеуша Бобровског, похађао је школу у Кракову, а у седамнаестој години се, као морнар француске трговачке морнарице, из Марсеја отиснуо на море. До своје двадесет и прве године учествовао је у (неуспелој) Карлистичкој завери да се на шпански престо доведе Војвода од Мадрида; преживео један двобој и један покушај самоубиства; и прешао у енглеску трговачку морнарицу. Енглески је учио читајући лондонски *Тајмс*, Карлајла и Шекспира. Године 1884. постаје енглески поданик и стиче диплому поморског капетана. Плови за далека источна мора и следећих десет година морнари тамо, поглавито на рути Сингапур – Борнео, а извесно време проводи и као заповедник

парњаче на рекама Црне Африке. Затим се повлачи из поморског живота. Са супругом, Џеси Чемберс, насељава се у Ашфорду, у Кенту, и започиње списатељску каријеру, пишући искључиво на енглеском. За живота је сматран, углавном, писцем поморских прича за дечаке. Но, његов опус је врло брзо превреднован, тако да се Конрад данас сматра романсијером изражене моралне и друштвене свести и мајстором приповедања. Богатство описа у његовом делу, вешто стварање атмосфере и темпа радње, пре свега су му помагала у разматрању двоумица везаних за људско делање, за двојност и крхкост морала и усамљеност срца људског. За разлику од Киплинга и других проколонијалних и проимперијалних писаца, својих савременика, Конрад, као књижевник, има врло јасан антиколонијалан став. Његово је срце несумњиво на страни потлачених. Но, Британска Империја то је мудро превидела, па га је сврстала међу своје великане и баштинила његово дело, писано на енглеском језику с благим укусом словенске душе.

Спас је књига коју је Конрад почео писати одмах после своја прва два дела, романа *Алмајерова Лудорија* и *Одбаченик са Острвља* (објављених 1895, односно 1896), а коју је завршио тек више од двадесет година касније и објавио је 1920. По хронологији радње, *Спас* представља

прву књигу неформалне трилогије о пустиловном енглеском капетану Лингарду. Радња књиге одвија се, највећим делом, на западној обали Борнеа, године 1860. Основна тема романа јесте неостварена мезалијанса, немогућа љубав између наочитог и мужевног капетана Лингарда и лепе и умне госпође Треверс, жене из високих кругова, супруге власника јахте залутале и насукане на плићацима дивље обале острвске. Лингардова опчињеност у сплету драматичних околности доводи до тога да он потпуно компромитује свој план помагања своје пријатељу, изгнаном раци Хасиму, да се као владалац врати у своју земљу Ваџо, на Целебесу. Лингард се на крају отрежњује, али касно – сва могућа штета, и материјална и морална, већ је направљена, и њему преостаје само горко и доживотно жаљење.

Бранислав Г. Ромчевић

СПАС

ДЕО 1. ЧОВЕК И БРИГА

Плитко море што пени и мрмори на обалама хиљаду острва, великих и малих, која чине Малајски Архипелаг, вековима је позорница пустоловних подухвата. Пороци и врлине четири народа виде се у освајању тог подручја, које ни до дана данашњег није сасвим лишено тајновитости и бајовитости своје прошлости – а раса људи која се борила против Португалаца, Шпанаца, Холанђана и Енглеца није измењена неизбежним поразом. Они се, до дана данашњег, држе своје љубави према слободи, занесене оданости својим поглавицама, своје слепе вере у пријатељство и мржњу – свих својих законитих и незаконитих нагона. Њина домовина од копна и мора – јер им море беше домовина колико и тло њихових острва – пала је ко жртва раси западној – награда надмоћној снази, премда не и надмоћној врлини. Сутра ће цивилизација

што напредује затрти знаке дуге борбе у савршенству своје неизбежне победе.

Пустолови који започеше ту борбу не оставише потомака. За тако нешто, замисли света су се пребрзо мењале. Но, чак и дубоко у садашњем веку, имали су наследника. Малне у наше време, видели смо једнога од њих – истинског пустолова у оданости властитом пориву – човека узвишене душе и чиста срца – како поставља темеље напредне државе на идејама милосрђа и правде. Он је витешки признао права побеђених; био је несебичан пустолов, а награда за његове племените нагоне јесте поштовање с којим туђа а одана раса негује сећање на њ. Несхваћеном и клеветаном за живота, слава његових достигнућа одбранила је чистоту његових мотива. Он припада историји. Но било је других – непознатих пустолова, који нису имали његове предности порекла, положаја и памети; који су само имали његову осећајност за људе прашума и мора, које је он разумео и тако искрено волео. Не може се рећи да су они заборављени, пошто нису ни били познати. Беху изгубљени у обичној гомили помораца–трговаца Архипелага, а ако би изронили из своје непознатости, то би било само да би били осуђени као кршитељи закона. Њихови животи беху одбачени зарад ствари која немаше право да постоји наспрам

неумитног и методичног напретка – њихови неразборни животи, вођени простим осећањем. Међутим, ти страћени животи, за оне који знају, прожели су бајовитошћу то подручје плитких вода и прашумом покривених острва, што лежи далеко на исток, а још увек тајновито између дубоких вода двају океана.

Глава 1. Из равне модрине плитког мора, Каримата диже поноситу пустош сивих и жутих нијанси, једноличну величајност својих јалових врхунаца. Раздвојен уском траком воде, Саретон, на западу, види се ко закривљен и крзав обрис што личи на кичму сагнутог дива. А према истоку, група безначајних оточића стоји засењена, неразазнајна, неодређених облика што као да се стапају у сенке што се згушњавају. Ноћ, следећи са истока повлачење залазећег сунца, напредује полако, гутајући копно и море; копно искидано, измучено и врлетно; море, глатко и примамљиво, са мирног сјаја своје непрекидне површине, за лутања лака и бескрајна.

Није било ветра, те мала брига, која цело поподне лежаше северно и западно од Каримате, једва да је за по миље променила свој положај током свих тих сати. Бонаца беше потпуна; гробна, једнолична бонаца, непомићност мрвог мора и мрвог ваздуха. Докле год је око допирало,

не беше ничега осим драматичне непокретности. Ништа се није кретало на земљи, на води, ни над њима, у непрекидном блеску неба. На неузмрешканој површини теснаца, брига је плутала, мирна и усправна, као да је чврсто заклинчана, киљ уз киљ, са својом сликом одраженом у безоквирном и големом огледалу мора. На југ и исток, двострука острва немо су посматрала двоструку лађу, која се чинила заувек причвршћеном измеђ њих, безнадни сужањ бонаце, беспомоћни затвореник тога плитког мора.

Од поднева, кад су лаки и нестални ветрови ових вода препустили малу бригу њеној спорој судбини, кљун јој се полако окренуо према западу, а крај њеног улаштеног прикосника, штршећи смело преко складне кривине прамца, показиваше на залазеће сунце, као копље високо дигнуто у руци душмана. Сасвим позади, уз коло, стојао је малајски кормилар, с голим, мрким ногама чврсто постављеним на решетку кормиларског кола, и држао паоце под правим углом, у чврстом стиску, као да лађа бежи пред буром. Стојао је ту савршено непокретан, као да је окамењен но спреман да опслужи кормило чим би судбина допустила бриги да крене кроз уљасто море.

Једини други људски створ што се тад видео на бригиној палуби беше особа која заповеда – бели човек ниска раста,

здепаст, обријаних образа, проседа брка, и лица обојеног у гримизну нијансу горућим сунцем и оштрим, сланим ветровима мора. Беше збацио своју лагану јакету, па је, одевен само у беле хлаче и танку памучну поткошуљу, са снажним рукама скрштеним на грудима – на којима изгледаху као две дебеле грудe сирова меса – тумарао околу, од једне до друге стране полупалупца. На голим ногама носио је пар сламнатих сандала, а глава му беше заштићена огромним тропским шеширом – некоћ белим, а сад врло прљавим – што целом човеку даваше изглед јединствене и оживљене печурке. Повремено би прекидао свој немирни ход уз ивицу палупца и стојао непокретан, с неодређеним зуром упереним у слику бриге у мирној води. Такође је доле видео своју главу и рамена како се нагињу преко ограде, па би дуго стојао, као да га занима властити изглед, те би, мрмљајући нејасно, клео бонацу што лежи на лађи као непокретан терет, голем и ужарен. Он, најзад, дубоко уздахну, прибра снагу за велик напор, па, кренувши од ограде, успе да довуче папуче све до кућишта компаса. Ту опет застаде, исцрпљен и равнодушан. Испод подигнутих стаклених окана на кабинском светларнику долазило је слабо цвркутање канаринца, које као да га обрадова. Он ослушну, насмеши се, нејасно промрмља „Дики, сироти Диче“ и поново паде у голему немост света.

Очи му се затворише, глава му се спусти ниско над врели месинг врха компасног кућишта. Изненада, он се усправи уз трзај и оштро рече грубим гласом: „Спаваш – бре. Помери кормило. Лађа иде уназад.“

Малајац, без и најмање промене израза или положаја, као да је био нежив предмет изненада призван у живот неком скривеном мађијом речи, окрете коло брзо, пуштајући паоце да му пролазе кроз руке; а кад кретање престаде, уз мељућу буку, опет заустави, па држаше непопустљиво. Замало, међутим, окрете главу лагано преко рамена, погледа на море и рече тврдоглавим гласом: „Не хвата ветар – не креће.“

„Не хвата – не хвата – то је све што знаш о томе,“ режао је поморац црвеног лица. „Ускоро ће да ухвати, Алијо,“ настави он, с изненадном пријазношћу. „Ускоро ће да ухвати, а онда ће кормило да буде на правом месту. Видиш?“

Нехајни кормилар чинило се да не види – а ни да не чује – ништа. Бели човек погледа равнодушног Малајца с гађењем, онда гледну по обзору – па опета кормилара, те нареди осорно: „Врати кормило опет назад. Зар не осећаш да је ветар одзади? Стојиш ту ко неки туњез.“

Малајац опет обрну паоце с презривом послушношћу, а човек црвеног лица крете напред, гунђајући за се, кадли га,

кроз отворен светларник, позив „Хеј, на палуби!“ заустави у месту, учтиво, и с изненадном променом ка љубазности у изразу његова лица.

„Да, господине,“ рече, нагнувши уво према отвору.

„Шта се то дешава горе?“ упита дубок глас одоздо.

Човек црвена лица изусти изненађеним гласом:

„Господине?“

„Чујем како крма тврдо меље горе–доле. Шта то каниш, Шо? Имал л’ ишта ветра?“

„Да–аа,“ развуче Шо, спустивши главу у светларник и говорећи у тмину кабине. „Мислио сам да има лаког ветра, па – али сад је нестало. Ни дашка нигде под капом небеском.“

Он повуче главу, па почека мало уз светларник, али чу само чаврљање неуморног канаринца, слабо цвркутање што се чинило да цури кроз клонуле црвене цветове мушкатли што су расле у саксијама испод стаклених окана. Он одмаче пар корака пре но што глас одоздо журно позва: „Хеј, Шо? Јеси ли ту?“

„Да, капетане Лингарде,“ одговори он, коракнувши уназад.

„Јесмо ли се ишта померили овог поподнева?“

„Ни за палац, господине. Као да смо били усидрени.“

„Увек је тако,“ рече невидљиви Лингард. Глас му је мењао тон док се кретао по кабини, а одмах потом изли се, с јасном интонацијом, а глава му се појави изнад клизног заклопа кабинског улаза: „Увек је тако! Струје не почињу док се не смрачи, кад човек не може видети према каквој проклетињи га вуку, а онда ће доћи ветар. И сасвим одзада, не сумњам.“

Шо лагано мрдну раменима. Малајац за колом, пошто зарони да кроз светларник види колико је сати на кабинском сату, одзвони двоструки ударац на малом звону позади. Одмах се напред, на главној палуби, зачу пискав звиждук, продужен, тонски измењен, који лагано замре. Капетан бриге искорачи из слаза на палубу свога брода, погледа горе, на крстаце постављене потпуно под правим углом; а онда, с прага, баци дуг, оклевајући поглед околу по обзору.

Имао је око тридесет и пет година, а био је усправан и гибак. Кретао се слободно, више као човек свикнут да корача преко равница и брда него као неко ко се, од најраније младости, навикао да, изненадним њихајима тела, одолева дизању и љуљу претрпаних палуба маленог пловила, бацаканог хиром љутог или несташног мора. Носио је сиву фланелску кошуљу, а беле му чакшире држаше плава свилена марама, чврсто омотана око уског

струка његовог. Беше изашао само начас, но кад нађе да је палубац засењен главним кошним једром, он остаде на палуби, гологлав. Светлокестењава коса коврчала се уз његову лепо обликовану главу, а поткресана брада живо би севнула кад би он прешао преко уске траке сунчане светлости, као да је свака влас у њој валовита и стањена златна жица. Уста му беху изгубљена у тешком брку; нос му беше прав и кратак, лако затубаст на крају; широка трака дубљег црвенила пружала му се испод очију, држећи се јагодица. Очи су лицу давале његов необичан израз. Обрве, тамније од косе, оцртаваху праву линију испод широког и ненабораног чела, много бељег него опаљено лице. Очи, као да сијају светлом скрите ватре, имаху црвен одсев у својој сивоћи, који даваше испитивачку жестину њином постојаном зуру.

Тај човек, некоћ тако добро знан, а сад сасвим заборављен измеђ љупких и бесрдних обала тога плитког мора, имао је, међ својим другарима, надимак „Црвенооки Том“. Поносио се својом срећом, али не и својим разбором. Поносио се својом бригом, брзином свога пловила, које се сматрало најбржом тамошњом лађом у тим морима, и поносио се оним што она представља. Представљала је мало добре среће на златоносним пољима Викторије; његову мудру умереност; дуге дане планирања,

брижљивост пуну љубави у грађењу; велику радост његове младости, јединствену слободу мора; савршен – зато што је покретан – дом; његову независност, његову љубав – и његов неспокој. Често би чуо како људи кажу да Том Лингард не мари ни за шта на свету до за своју бригу – а он би, у мислима, смешећи се исправљао ту изјаву, додајући да не мари ни за шта *живо* доли бригу.

Њему та лађа беше пуна живота ко велики свет. Осећаше како живи у сваком покрету, у сваком љуљу, у сваком њихају њених витких јарбола, оних јарбола чије се обојене сигналне јабуке крећу заувек, поморчевом оку, спрам облака или наспрам звезда. Сатима би стајао с лактом на огради, главе поднимљене шаком, и слушао – и слушао, у сненој тишини, додворно и милостиво шапутање мора, које клизи, у нестајућим мехурићима, дуж глатких, црно обојених бокова његовог пловила. Шта је пролазило, у тим тренуцима замишљене осаме, кроз главу тог детета поколења рибара с источне обале Девона, које, ко већина његова сталежа, беше неосетљиво на гласове танане, и слепо за тајанствене изгледе света – човека спремног за очигледно, без обзира колико је застрашујуће, колико грозно и претеће, а ипак ко дете беспомоћног пред сеновитим поривима властитог срца; какве могаху бити

мисли таквог човека, кад се једном преда сањарском расположењу, тешко је рећи.

Без сумње би, ко већина нас, каткад био узнет, пробуђеном осећајношћу свог срца, у подручја љупка, празна и опасна. Али је, такође, ко већина нас, био несвестан својих јалових путовања изнад занимљивих брига овог света. Ипак је из ових, без сумње бесмислених и страћених тренутака, остао, на свагдањем животу овог човека, траг обојености, као онај од ражареног и ведрога полусветла. Он умекшаваше обресе његове оштре природе; а ти су тренуци блиском одржавали везу измеђ њега и његове бригае.

Беше свестан да му његов мали брод може дати нешто што не може имати нико и ништа на свету; нешто посебно његово. Зависност тог чврстог човека од кости и мишића од те послушне ствари од дрвета и гвожђа попримила је, од тог осећања, тајанствено достојанство љубави. Она – та лађа – имаше све особине живе ствари: брзину, послушност, поузданост, издржљивост, лепоту, способност да дела и да пати – све осим живота. Он – тај човек – беше покретач те ствари, која му се чинила најсавршенијом од своје врсте. Његова воља беше њена воља, његова мисао беше њен порив, његов дах беше дах њеног постојања. Он је све то осећао збркано, а да никад није уобличио то

осећање у безвучне обрасце мисли. Њему она беше јединствена и мила, та брига од тристо четрнаест регистарских тона – краљевство!

А сада је, гологлав и кршан, шетао палубом својега краљевства правилним ходом. Корачао је из кука, њишући руке слободном кретњом човека што полази у шетњу од петнаест миља у отвореној природи; а ипак се, код сваког дванаестог крока, морао оштро обрнути и прешпартати назад раздаљину до ограде.

Шо се, руку турених за појас, с оба лакта закачио за ограду и наизглед буљио у палубу измеђ својих ногу. У ствари, посматрао је кућицу с малом предњом баштом, изгубљену у лавиринту улица дуж реке, у источном крају Лондона. Околност да он јоште не могаше да упозна свога сина – сада старог осамнаест месеци – бринула га је помало и беше узрок тог лета његове маште у суморну атмосферу његова дома. Међутим, то је био миран лет, праћен брзим повратком. За мање од два минута, био је назад на бриги. „Цео ту,“ како би он то рекао. Био је поносан што је увек „цео ту“.

Он беше одсечна држања и чангрисав у разговору с морнарима. Према својим капетанима, заредице, био је споља смиран како год је знао, а у нутрини супростављен – толико мало му се њих чинило да су од врсте „цео ту“.

Лингарда, с којим је тек кратко време – пошто беше покупљен на Мадраском сидришту, с лађе за домају, коју мораше напустити после силне свађе с капетаном – опћенито је прихватио, мада је са жаљењем увидео да тај човек, ко већина других, има неке бесмислене склоности; он их је означио као „изокренуте предоџбе“.

Био је човек – каквих беше много – без посебне важности икоме до себи, и без вредности, сем ко први официр бриге, и једини бели човек на њој, осим капетана. Осећао се безмерно надмоћним у односу на малајске морнаре којима мора управљати, те је с њима поступао с надутом трпељивошћу, упркос свом мишљењу да ће се, у шкрипцу, наћи да ти момци, засигурно, „нису ту.“

Чим му се машта вратила с његовог кућног одсуства, он се одвоји од ограде, те оде напред, стаде из ивицу палупца, па гледаше дуж леве стране главне палубе. Лингард се, на својој страни, заустави у ходу, па је и он расејано зурio преда се. У средњем делу бриге, међу уским облицама што беху привезане за обе стране гротла, видео је скупину морнара како чуче укруг око дрвеног служавника с гомилом пиринча, који лежаше на управо почишћеној палуби. Тамнопути морнари, благих очију, седели су скрштених ногу и пристојно јели, с ревношћу која не искључиваше уздржаност.

Од целе гомиле, само су двојица носила саронг, док су се остали предали – бар на мору – недостојности европских чакшира. Само су двојица седела на облицама. Један, човек детињаста, светложута лица, који се смешио с недотупавном блесавошћу испод праменова праве, грубе косе, обојене у нијансу махагонија, био је тиндал посаде – нека врста ностромовог, или серанговог, помоћника. Други, који је седео крај њега на дебљењацима, беше човек скоро црн, не већи од великог мајмуна, а на свом набораном лицу носио је онај израз смешне окрутности што је често својствен људима с југозападне обале Суматре. То беше касаб, или складиштар, држалац положаја с достојанством и доколицом. Касаб беше једини од посаде који примети да је њихов заповедник присутан на палуби. Он промрмља нешто тиндалу, који одмах накриви свој стари шешир на једну страну, а та бесмислена радња даде му потпуно будаласт изглед. Остали чуше, али наставише поспано јести, уз паучасте покрете својих танких руку.

Сунце не беше више од пар степени изнад обзора, а са загрејане површине мора поче да се диже лака, ниска маглица; маглица ретка, невидљива оку људском; а опет доста јака да претвори сунце у пуки ужарен, румен колут, колут окомит и врео, што се ваља доле, ка ивици обзора и колуту, хладна изгледа, сјајног мора. Онда се ивице

додирнуше, а кружно пространство воде ненадно поприми нијансу, тамну, као мрштење; дубоку, као снатреће размишљање о злу. Начас се чинило да су сунце што запада успаване воде оставиле у његовом спуштању, док од њега ка непомичној бриги избијаше, по улаштеној и тамној површини мора, пруга светлости, права и сјајна, блистава и непрекинута; стаза од злата, и гримиза и пурпура, стаза која ко да води, дивна и грозна, од земље изравно у небо, кроз врата узвишене смрти. Полако је гаснула. Море је победило светлост. Најзад, тек зера сунца остаде, далека, ко црвена искра што плута по води. Оклеваше, па одједном – без упозорења – нестаде, ко да је угашена издајничком руком.

„Нестаде“, викну Лингард, који је посматрао напетом, а ипак пропустио последњи тренутак. „Нестаде! Погледај на кабински сат, Шо!“

„Скоро тачно, чини ми се, господине. Три минута прошло шест.“

Кормилар оштро откуца четири звона. Други један босоноги морнар клизну на другу страну палупца, да смени кормилара, а серанг бриге попе се уз лестве, да преузме од Шоа заповедање палубом. Он приђе компасу, па је ћутке чекао.

„Курс је југоисток, кад добијеш ветар, серанже,“ рече Шо разговетно.

„Југ’исток,“ рече постарији Малајац, с важном озбиљношћу.

„Обавести ме кад се почне кретати,“ додаде Лингард.

„Ја, туане,“ одговори морнар, погледнувши брзо у небо.
„Ветар стиже,“ промрмља.

„И ја то мислим,“ шапну Лингард, као за се.

Сенке су се брзо згушњавале око бриге. Један мулат протури глави из слаза и позва: „Спремно, господине.“

„Да нешто презалобајимо, Шо,“ рече Лингард. „Чуј, само баци поглед околу пре него што сиђеш. Биће мрак кад се опет будемо попели.“

„Свакако, господине,“ рече Шо, узимајућу дурбин и приносећи га очима. „Благословена ствар,“ настави, у размацима, док је цеви увлачио и извлачио, „не могу – некако, никад – ах, најзад сам подесио!“

Полако се обртао на петама, држећи крај цеви према обзору. Потом, уз шкљоцај, затвори справу и рече одлучно: „Ничег на видику, господине.“

Он се спусти за капетаном доле, задовољно трљајући руке.

На палушцу бриге подуже се није чуо никакав звук. Онда морнар за колом рече сањиво: „Је ли то малим рече да никог нема на мору?“

„Да,“ прогунђа серанг, не погледавши човека иза себе.

„Измеђ острва је био чамац,“ изусти човек врло тихо.

Серанг је, с рукама за леђима и мало размакнутих ногу, стојао, врло прав и крут, уз сталак компаса. Његово лице, сад једва видљиво, беше безизразно ко врата касе.

„Ама, саслушај ме,“ наваљиваше кормилар благим гласом.

Човек с влашћу у рукама не помери се ни колико за дебљину длаке. Морнар са мало наже с висине решетке кормила.

„Видео сам чамац,“ промрмља с некаквом нежном тврдоглавошћу љубавника који моли за наклоност. „Видео сам чамац, о, хаџи – Васубе! Ја! Хаџи – Васубе!“

Серанг је двапут био хаџија, па не беше неосетљив на звук своје законите титуле. На лицу му се јави мрк осмех.

„Видео си дрво које плута, о, Салијо,“ рече он подсмешљиво.

„Ја сам Салија, а моје су очи боље од оне зачаране месингане ствари што се извлачи до велике дужине,“ рече упорни кормилар. „Тамо је био чамац, а они у њему могли су да виде лађу на светлости запада – осим ако нису

слепци изгубљени на мору. Видео сам га. Да ли си га и ти видео, о хаџи–Васубе?“

„Јесам ли ја дебео бели човек?“ осекну се серанг. „Био сам човек мора пре но што си се ти родио, о, Салијо! Наређење је да се ћути и пази на крму, еда зло не задеси лађу.“

После тих речи, он се врати својој крутој уздржаности. Стојао је, мало раширених ногу, врло крут и прав, мало на једној страни сталка компаса. Очи су му непрестано путовале од осветљене ветруље до тамних једара бриге и назад опета, док му тело беше непокретно, као да је од дрвета прављено и уграђено у ребро лађино. Тако је, с напрегнутом и напетом пажњом, хаџи–Васуб, серанг бриге *Муња*, држао капетанску стражу, неуморан и будан, роб дужности.

У по сата после сунчева заласка, мрак је сасвим запосео и земљу и небо. Острва су се стопила у ноћ. А на глаткој води Теснаца, мала брига, лежећи врло мирно, чинило се да дубоко спава, умотана у мирисом прожети огртач од звездане светлости и тишине.

Глава 2. Беше пола осам када Лингард опет дође на палубу. Шо је – сад с обученим капутом – каскао амо–тамо по палупцу, остављајући за собом воњ дуванског дима.

Чинило се да се искра неуједначеног сјаја сама креће у мраку испред заобљеног облика његове главе. Изнад јарбола бриге, купола јасног неба беше пуна светала што светлуцају, као да нека моћна дисања тамо горе лелулају пламен звезда. Ништа се није чуло дуж палуба бриге, а тешке сенке што лежаху на њој имале су изглед, у тој тишини, тајних места која скривају погнута обличја што чекају, у потпуној непомичности, на неки одсудан тренутак. Лингард кресну шибицу, да осветли свој шерут, а његово снажно лице, сужених очију, начас се истаче у ноћи, па ненадно нестане. Потом су се две тамне прилике и две црвене искре кретале напред–назад на палупцу. Већа, но блеђа и дугуљаста површина светла од компасних лампи падала је на месинг кола и на груди Малајца који стојаше уз кормило. Лингардов глас, као да је неспособан да сасвим савлада голему тишину мора, звучео је врло пригушено, врло мирно – без уобичајеног дубоког тона у себи. „Нема много промене, Шо,“ рече он.

„Не, господине, нема много. Управо видим острво – оно велико – још увек на истом месту. Паде ми на памет, господине, да је, што се тиче бонаца, ово море овде вражји лока–литет.“

Он „локалитет“ пресече надвоје, уз наглашено застајање. То је добра реч. Беше задовољан собом што се ње сетио. Он настави опет: „Дакле – од поднева, то велико острво – “
„Каримата, Шо,“ упаде Лингард.

„Ја, господине; Каримата – хоћу рећи. Морам да кажем – пошто сам странац овдена – да не знам напамет те....“ Он хтеде да каже „називе“, али се заустави и рече, место тога, „апелације“, изговоривши сваки слог с љубављу.

„Пошто сам ових потоњих петнаест година,“ продужи он, „редовно пловио из Лондона на бродовима за Источну Индију, више се осећам код куће тамо преко – у Заливу.“

Он показа у ноћ, ка северозападу, па је буљио ко да види, одакле стоји, тај Залив Бенгалски, где се – како тврди – толико више осећа код куће.

„Ускоро ћеш се навићи,“ промрмља Лингард, њишући се у свом брзом ходу мимо свога официра. Онда се окрете, врати и оштро упита: „Рекао си, пре мрака, да на видику нема ничег што плови? А?“

„Ничег што бих могао видети, господине. Кад сам у осам опета преузео палубу, питао сам оног серанга има ли ичег наоколо; а разумедох да каже да нема више но кад сам у шест отишао доле. Ово је каткад усамљено море – је ли, господине? Ама, човек би помислио да ће, у ово доба

године, бродови из Кине за домају овде бити поприлично чести.“

„Да,“ рече Лингард, „срели смо врло мало лађа откад остависмо Педру Бранку за кромом. Да; море је усамљено. Међутим, упркос томе, Шо, ово море, мада усамљено, није слепо. Свако острво у њему је око. А сад, кад је наша ескадра отишла за мора кинеска...“

Он не заврши реченицу. Шо стави шаке у џепове, па удобно наслони леђа на светларник. „Кажу да ће бити рата с Кином,“ рече чаврљавим тоном, „а да ће нам се Французи придружити, ко што учинише на Криму, пре пет година. Чини ми се да постајемо много добри пријатељи с Французима. Не мислим бог зна шта о томе. Шта ти мислиш, капетане Лингарде?“

„Срео сам им ратне бродове на Пацифику,“ рече Лингард полако. „Лађе беху добре, а момци на њима беху према мени доста уљудни – и врло радознали гледе мога посла,“ додаде он, смејући се. „Међутим, нисам био тамо да бих с њима ратовао. Тад сам имао један труо, стари кутер, за трговину, Шо,“ настави он живахно.

„Је ли, господине?“ рече Шо без много одушевљења. „Е, мени дајте велику лађу – лађу, велим, коју човек може –“

„А касније, пре коју годину,“ упаде Лингард, „друговао сам са једним капетаном француским у Ампенаму – пошто

бесмо два једина бела човека у целом том месту. Беше добар момак, и дарежљив са својим црним вином. Тешко беше разумети његов енглески, но је знао, на своме језику, песме певати о амур у – амур значи љубав, на француском, Шо.“

„Тако је, господине – тако је. Кад сам био други официр једног сандерлендског барка, четрдесет прве, на Средоземљу, могао сам верглати њихов језик брзином којом испуштате паламар од пет палаца преко бродске ограда – “

„Да,“ терао је Лингард, замишљено, ко да само за се говори. „На обали ниси могао да нађеш бољег човека за друштво. Имао је неку везу с једном цуром балијском, која му једно вече баци црвен цвет с улаза у кућу, док смо скупа ишли да штовање изразимо рацином нећаку. Он је био згодан Француз, дабоме – но је цура припадала рацином нећаку, па то беше ствар озбиљна. Стари раџа се наљутио и изјавио да цура мора умрети. Не мислим да је нећак особито марио за то да се она под крис даде, али је старина велику стрку надигао и послао једног од својих главних људи да се постара да та ствар буде извршена – а цура је имала непријатеља – њени властити рођаци се сагласише! Ми не могосмо ништа учинити. Пази, Шо, измеђ њих није било баш ничега осим оног несрећнога цвета, који је

Француз закачио на капут – а после га, кад девојка беше мртва – носио испод кошуље, окаченог о врат, у кутијици. Претпостављам да није имао ништа друго у шта би га ставио.“

„Зар би ти дивљаци жену због тог убили?“ упита Шо сумњичаво.

„Ја! Овде су доста морални. Тад сам, први пут у животу, скоро заратио за свој рачун, Шо. Нисмо могли одговорити те људе. Нисмо их могли подмитити, мада Француз понуди највећи део оног што је имао, а ја бејох спреман да га помогнем до задњег долара, до задње крпе памука, Шо! Цаба – толико беху проклето часни. Елем, вели мени Француз: „Пријатељу мој, ако неће да наш барут узму као дар, да га сагоримо дајући им олово.“ Ја сам био оружан онако како сада видиш: шест осмофунташа на главној палуби и дугачка осамнаестица на каштелу – и хтедох да их испробам. Можеш ми веровати! Међутим, Француз не имаше ништа доли неколико старих пушака; а они нас завараше лепим речима, докле једног јутра чамчана посада с Французове лађе не нађе цуру како мртва лежи на игалу. То је ставило тачку на наше планове. Она се, свакојачко, своје невоље трсила, а ниједан човек разуман неће се борити ради мртве жене. Ја никад нисам био осветољубив, Шо, а – напослетку, није она тај цвет мени

бацила. Но то је Француза сасвим сломило. Почео је да куња, послом се није бавио, а убрзо потом је отпловио. Ја сам, сећам се, извукао поприличну зараду из тог путовања.“

С тим речима он као да дође до краја својих сећања на то путовање. Шо угуши зев.

„Жене су узрок многих невоља,“ изјави он равнодушно. „На *Маршштуру* смо, сећам се, једном имали путника – једног старог џентлмена – који нам је причао невероватну причу о оним старим Грцима, што су се борили десетину година око неке жене. Турци су је отели, или тако нешто. У сваком случају, борили су се у Турској; што могу и веровати. Ти Грци и Турци увек су се борили. Отац ми је био први официр на једном од тропалубаша у Наваринској битки – а то беше онда кад одосмо да тим Грцима помогнемо. Но тај сукоб око жене десио се давно пре тог времена.“

„Чини ми се да је тако,“ промрмља Лингард, нагавши се преко ограде и посматрајући несталне одсјаје што су пролазили доле дубоко у води, дуж лађиног корита.

„Да. Времена су измењена. У та стара времена били су непросветљени. Мој је деда био проповедник, те ја, мада ми је отац служио у морнарици, рат не одобравам. Стари га је џентлмен називао грешним – а и ја мислим тако. Сем с

Кинезима, или црњама, или оним људима што се морају држати у реду и неће да слушају здрав разум; пошто немају довољно памети да би знали шта је за њих добро, кад им то објасне бољи од њих – мисионари и томе слични ау–то–ри–те–ти. Но, борити се десет година. И још око жене!“

„Читао сам то предање у једној књизи,“ рече Лингард, говорећи надоле преко бока, ко да своје речи благо ставља да плутају по мору. „Читао сам то предање. Она беше врло лепа.“

„То чини ствар гором, господине – свакојако. Можете бити сигурни да она није ништа ваљала. Та времена паганска неће се повратити, Богу хвала. Десет година убиства и безбожништва! А због жене! Би ли ико то данас радио? Би ли ти то радио, господине? Би ли – “

Звук оштро удареног звона прекиде Шоову говораницу. Високо горе, неки расушени колотур испусти цик, кратак и жалобан, као крик бола. Он проби мирноћу ноћи до саме сржи, и као да уништи уздржаност коју она наметаше тону двојице мушкараца, који сад проговорише гласно.

„Баци покров преко кућишта компаса,“ рече Лингард својим службеним гласом. „Та ствар сија ко пун месец. Не смемо одавати више светла него што морамо, кад ноћу без ветра останемо тако близу копна. Нема фајде од тог што те виде ако сам не видиш – зар не? Имај то на уму, господине

Шо. Можебит ту има неких скитница што њушкају
около....“

„Мислио сам да је све то свршено и окончано,“ рече Шо, радећи око покрова, „откако је сер Томас Кокрин са својом ескадром чистио дуж обале Борнеа пре неку годину. Борио се баш својски – зар не? Чули смо о томе од момака са шалупе *Дијана*, која се оправљала у Калкути кад сам тамо био на *Замку Ворвик*. Заузели су град неког краља уз реку негде овде. Момци су само о том причали.“

„Сер Томас је обавио добар посао,“ одговори Лингард, „но ће проћи дуго времена пре него што ове воде буду безбедне као што је то Енглески Канал у доба мира. О светлу сам говорио више да бих те увео у ствари о којима се води рачуна у овим водама, него ради нечег другог. Да ли си приметио колико смо мало домаћих пловила спасили свих ових дана што – може се рећи – плутамо наоколо по овом мору?“

„Не могу рећи да сам тој чињеници придао било какву важност, господине.“

„Она је знак да се нешто спрема. Само пусти гласину да плута у овим водама, а она ће наћи свој пут од острва до острва, без икаквог ветра да је тера.“

„Пошто сам, лично, човек мора дубоког, који је целога живота стално испловљавао из домовинских лука,“ рече

Шо с великом опрезношћу, „не могу се претварати да сагледавам осебујности ових забачених подручја. Али могу стражу држати на редован начи, а приметио сам да изгледа да су пловила било које врсте ретка, током неколико задњих дана; тим пре што смо копно имали побочице – на једној или другој страни – скоро сваког дана.

„Упознаћеш осебујности, како их називаш, ако иколико времена останеш са мном,“ примети Лингард нехајно.

„Надам се да ћу задовољити, било време дуго или кратко!“ изјави Шо, нагласивши значење својих речи разговетношћу с којом их изнесе. „Човек који је провео тридесет две године живота на сланој води више не може рећи. Аколи – пошто бејох официр на домовинским лађама задњих петнаест година – и не разумем паганске поступке тих дивљака туна, у погледу морнарења и дужности наћи ћеш да цео сам ту, капетане Лингарде.“

„Осим, судећи по оном што малопре рече – осим у погледу борења,“ рече Лингард, уз кратак смех.

„Борења! Нисам свестан тог да ико жели да се бори са мном. Ја сам човек мирољубив, капетане Лингарде, али бих се, кад бих на то био натеран, могао борити подједнако добро као било који од тих момака пљосната носа, које морамо користити уместо доличне посаде од пристојних

хришћана. Борење!“ настави он, с неочекиваном ратоборношћу у гласу, „Борење! Дође л’ ико да се са мном бори, наћи ће ме целог туна, кунем се!“

„У реду је. У реду је,“ рече Лингард, истегнувши руке изнад главе и мрдајући раменима. „На часну реч! Желим да наиђе ветар, да нам омогући да кренемо одавде.

Прилично се журим, Шо.“

„Дакако, господине! Још нисам срео истинског морнара који се не жури кад га проклета чаролија од бонаце спутава за пете. Кад пристигне ветар...ама, послушни де ово, господине!“

„Чујем га,“ рече Лингард. „Струја дере, Шо.“

„То и претпостављам, господине. Али какву само хуку прави. Ретко чух такву....“

На мору се, на крајњим границама видика, појави покретна пруга узбуркане пене, која је личила на уску белу траку, брзо вучену по равној површини воде за своја два краја, који беху изгубљени у мраку. Она стиже до бриге, прође испод, ширећи се на обе стране; а на свакој страни вода поста бучна, разбијајући се у бројне и ситне валиће – подражавање големог кретања. Међутим, брод, усред овог изненадног и гласног метежа, остаде тако непокретан и стабилан као да је безбедно привезан измеђ камених зидова сигурног дока. Кроз неколико часака, линија пене и

мрешкања, крећући се брзо на север, нестаде одједном ван домашаја ока и досега звука, не оставивши трага на непобедној бонаци.

„Е, ово је врло занимљиво – “ поче Шо.

Лингард покретом нареди да се ћути. Чинило се да још ослушкује, као да је плак валова одјек који очекује да чује. А морнарев глас што се чу напред имао је нешто од безличног одјека гласова бачених с тврдох и високих литица на празне просторе морске. Говорио је на малајском – тихо.

„Шта?“ позва Шо. „Шта је?“

Лингард начас заустави свога првог официра ставивши му руку на раме, па брзо пође напред. Шо је следио, зачуђен. Брза размена неразумљивих речи, бацаних напред–назад, кроз сенке главне палубе бриге, од његовог капетана морнару на стражи и опета назад, учини да се он, некако, осети жалосно искљученим.

Лингард је оштро викнуо: „Шта видиш?“ Одговор, непосредан и брз, био је: „Чујем, туане. Чујем весла.“

„Где?“

„Ноћ је свуда око нас. Чујем их близу.“

„Лево или десно?“

Овог пута дође до кратког застоја у одговору. На крменој палуби, испод палупца, застругаше босе ноге. Неко закашља. Најзад глас напред рече несигурно: „Канан.“

„Позови серанга, господине Шо,“ рече Лингард мирно, „и дај да се сви морнари окупе. Они сви леже по палубама. Не губи време. Нешто је близу нас. Мучно је бити овако ухваћен,“ додаде он срдитим гласом.

Он пређе на десну страну, па је стојао ослушкујући, једном руком држећи запутку вршног једра, уха окренутог на море, али одатле не могаше ништа чути. Крмена палуба беше пуна пригушених звукова. Изненада се дугачак, пискав звиждук изви, одјекну гласно измеђ равних површина непокретних једара, па поступно ослаби, као да је звук умакао и отишао јурећи по води. Хаџи–Васуб био је на палуби, спреман да изврши заповести белога човека. Тишина се опет спусти на бригу, док Шо не проговори тихо: „Ја сад идем напред, господине, са тиндалом. Сви смо на својим местима.“

„Ја, господине Шо. Одлично. Пази да се не попну на брод – но ништа не чујем. Ни гласка. Не може да буде бог зна шта.“

„Тај човек је сањао, без сумње. И ја имам добре уши, а....“

Он оде напред, те се крај реченице изгуби у неразговорном гунђању. Лингард је стојао на опрези. Један по један, три морнара што не беху на дужности појавише се на палупцу и замајаше се око великог сандука што је стојао уз кабински слаз. Зачу се звек и лупа челичног оружја које се избацује на палубу, но људи нису чак ни шапутали. Лингард је стално загледао у ноћ, а онда одмахну главом. „Серанже!“ позва полугласно.

Мршави старац устрча уз лестве тако брзо да се чинило да му кошчате ноге не тичу пречке. Он стаде уз свог заповедника, с рукама иза леђа; прилика нејасна но права ко стрела.

„Ко је осматрао?“ упита Лингард.

„Бадрун, Бугијац,“ рече Васуб, на свој одсечан, нестрпљив начин.

„Ја ништа не чујем. Бадрун је чуо шум у својој глави.“

„Ноћ крије чамац.“

„Јеси ли га ти видео?“

„Да, туане. Мали чамац. Пре заласка сунца. Уз копно. Сад долази амо – близу. Бадрун га је чуо.“

„Зашто га, онда, ниси пријавио?“ упита Лингард оштро.

„Малим је говорио. Рекао је: ‚Ничег тамо,‘ док сам ја видео. Како сам могао знати шта је њему на уму, или теби, туане?“

„Чујеш ли што сада?“

„Не. Сада су стали. Можда изгубили лађу – ко зна?
Можебит уплашени – “

„Ама!“ промрмља Лингард, мичући ноге немирно,
„верујем да лажеш. Каква врста чамца?“

„Чамац белих људи. Чамац за четири морнара, мислим.
Мали. Туане, сад га чујем! Тамо!“

Он испружи руку право, показујући замало побочице, а
онда му рука лагано паде.

„Долази овамо,“ додаде он одлучно.

Спреда, Шо позва изненађеним гласом: „Нешто је на
води, господине! Отприлике на овој страни прамца!“

„У реду!“ узврати Лингард.

Груда црње помрчине доплута му пред очи. Из ње
дођоше преко воде енглеске речи – одмерене, долазећи до
њег једна по једна; као да се свака тешко пробијала кроз
дубоку немоћ ноћи.

„Која – је – то – лађа – молим?“

„Енглеска брига,“ одговори Лингард, после кратког
тренутка оклевања.

„Брига! Мислио сам да сте нешто веће,“ настави глас из
мора, с нијансом разочарења у свом одмереном тону.

„Долазим уз бок – ако дозволите.“

„Не! Никако!“ узврати Лингард оштро. Лежерно растезање речи невидљивог говорника чинило му се увредљивим, па је пробудило непријатељско осећање. „Не! Немојте, ако марите за свој чамац. Одакле искочисте? У сваком случају – ко сте? Колико вас је у том чамцу?“

После ових јасних питања, настаде затишје. Током тог времена, облик чамца постаде мало јаснији. Мора да се још увек кретао, јер је изронио још већи и скоро наспрам места где је Лингард стојао, пре но што се опет зачу прибрани глас: „Показаћу вам.“

Онда, после још једне кратке паузе, глас рече, мање гласно али врло јасно: „Кресни о ивицу чамца. Кресни јако, Цоне!“ те, изненада, плану плаво светло и осветли бледим пламом округлу мрљу у ноћи. У диму и цврчању тог сабласног колута, појави се бео гиг на четири весла, с пет људи који су седели у њему један иза другог. Главе им беху окренуте ка бриги, с јаким изразом радозналости на лицима, која су, у том блештавилу, сјајном и злослутном, попримила смртолик изглед и подсећала на лица радозналих лешева. Онда прамчаш испусти у воду светло које беше држао над главом, те помрчина, јурнувши назад ка чамцу, њега прогута, уз гласно и љутито шиштање.

„Нас петорица,“ рече прибрани глас из ноћи, која се сад чинила тамнијом но пре. „Четири морнара и ја. Ми смо с јахте – енглеске јахте – “

„Дођите на лађу!“ викну Лингард. „Зашто нисте одмах рекли? Мислио сам да можете бити неки прерушени Холанђани с неке сумњичаве топовњаче.“

„Говорим ли као проклети Холанђанин? Завеслајте, момци – пази прамац, Џоне.“

Чамац дође уза страну, уз благ ударац, а прилика неког човека поче се одмах пењати уз бок бриге с неком врстом трапаве живости. Начас је лебдела на огради, да би рекла доле у чамац: „Одбијте мало, момци,“ а онда скочила на палубу уз мукао ударац и рекла Шоу, који је долазио позади: „Добро вече... Капетан, господине?“

„Не. На палупцу,“ прогунђа Шо.

„Дођи амо горе. Дођи горе,“ позва Лингард нестрпљиво.

Малајци су напустили своја места и стојали, окупљени у нему групу, код главног јарбола. Ни реч се не изговори на палубама бриге док је странац пролазио до капетана који чекаше. Лингард виде да му прилази онизак, жустар човек, који таче свој качкет и понови свој поздрав с мирним отезањем: „Добро вече... Капетан, господине?“

„Да, ја сам капетан – о чему се ради? Струја вас одвукла од лађе, шта ли?“

„Струја? Не! Оставили смо је пре четири дана и гиг смо веслали, по бонаци, скоро стално отад. Људи су ми готови. И вода. Срећа да вас опазисмо.“

„Опазили сте ме?“ узвикну Лингард. „Када? У колико сати?“

„Не у мраку, можете бити сигурни. Ломатали смо се међ неким острвима према југу, да су нам срца пуцала од потезања весала у једном каналу, па у другом – покушавајући да се докопамо отвореног. Заобиђосмо један оточић – пустолину, по облику налик на главу шећера – а ја спазим брод у даљини. Узех брзо курс према њему, па се прихватисмо весала; но мора да нас је држала једна од оних струја, јер прође дуго времена пре но што успесмо да се трсимо тог оточића. Ја сам крманио по звездама, и, ђаво ме однео, помислих да сам вас, некако, промашио – јер мора бити да сам то вас био опазео.“

„Да, мора бити. Ми не опазисмо ништа целог дана,“ сложи се Лингард. „Где вам је брод?“ упита жудно.

„Чврсто насео на прилично меко блато – шездесетак миља одавде, рекао бих. Ми смо други чамац отпослали по помоћ. С тим другим смо се растали у уторак. Мора да је данас прошао северно од вас. Први официр је у њему, с наређењем да се упути ка Сингапуру. Ја сам други официр, и послан сам према Теснацу овде, у нади да ћу срести неку

лађу. Имам писмо од власника. Наша господа су уморна од тог што су заглибљена у блату и желе помоћ.“

„Какву помоћ си очекивао да ћеш наћи овде доле?“

„Писмо ће ти то рећи. Смем ли замолити, капетане, за мало воде за момке у моме чамцу? А и ја бих ти био захвалан на чашици. Нисмо попили ни гутљај од овог поподнева. Наша бачвица је некако исцурела.“

„Постарај се о томе, господине Шо,“ рече Лингард. „Дођи доле у кабину, господине....“

„Зовем се Картер.“

„Ах! Господин Картер. Дођи доле, дођи доле,“ настави Лингард, предводећи низ кабинске степенице.

Бродски домаћин беше упалио висећу лампу и ставио карафу и флаше на сто. Кајита је изгледала весело, бело обојена, са златним венцима околу по оплати. Спрам застрте нише крмених прозора био је креденац с мраморном плочом, а изнад њега – огледало у позлаћеном раму. Полукружни лежај око кременог дела имао је јастуке од гримизног плиша. Сто је био покривен црним индијским столњаком, извезеним у живим бојама. Измеђ греда палупца беху углављене сошке за мускете, чије цеви сијаху на светлу. Било их је двадесет и четири измеђ четири греде. Исто толико сабљи—бајонета старога модела окруживаше, двоструким појасом од месинга и челика,

улаштену тиковину кућишта крме. Сва врата спаваћих кабина беху скинута са шарки, те су само завесе затварале улазе. Изгледало је да су направљене од жуте кинеске свиле, а све залепршаше скупа кад двојица људи уђоше у кајиту.

Картер све уочи једним погледом, али му очи привуче округао штит, обешен укосом изнад месинганих балчака бајонета. На његовом црвеном пољу, у рељефу и сјајно позлаћен, беше представљен свежањ уобичајених муња, усмерених надолу измеђ два велика слова *T. Л.* Лингард погледа свог госта радознало. Виде младића, али изгледа још млађег од његових година, с дечачки глатким лицем, од сунца јако опаљеним, светлуцавих плавих очију, светле косе и ретких бркова. Он запази његов устављени поглед.

„А, гледаш ту ствар. То је поклон од градитеља ове бригае. Најбољи човек што икад порину неко пловило. То треба да буде име лађино измеђ мојих иницијала – муња – разумеш? Име бригае јесте *Муња*, а моје је Лингард.“

„Врло zgodна ствар, збиља; лепо истиче кабину,“ промрмља Картер учтиво.

Попише, климнувши главом један другом, те седоше.

„А сад – писмо,“ рече Лингард.

Картер га пружи преко стола, па је гледао наоколо док је Лингард вадио писмо из коверте, насловљене на

заповедника било које енглеске лађе у Јаванском Мору. Хартија је била дебела, а имала је испупчено заглавље: „Шкуна–јакта *Пустинјак*“, и носила је датум од пре четири дана. Порука је говорила да се, по магловитој ноћи, јакта насукала на неким истуреним плићацима крај обале Борнеа. Копно је ниско. Мишљење је навигатора да се брод насукао при највишој води високе плиме. Обала је, изгледа, потпуно пуста. Током четири дана, колико су ту насукани, спасили су, у даљини, два мала домаћа брода, који се нису приближили. Власник је завршавао молећи било ког заповедника лађе запућена за домају да дојави положај јакте у Анџер на свом путу кроз Теснац Сунда – или било ком енглеском или холандском ратном броду који би срео. На крају писма беху захвале унапред, понуда да се плате трошкови у вези са слањем поруке у Анџер, и уобичајени учтиви изрази.

Пресавивши хартију лагано по старим прегибима, Лингард рече: „Ја не идем у Анџер – нити икуд близу.“

„Било које место одговара, чини ми се,“ рече Картер.

„Не и место куда сам се ја запутио,“ одговори Лингард, отворивши писмо опет и погледајући га нелагодно. „Не описује обалу баш добро, а ширина му је врло несигурна,“ настави он. Није ми јасно где сте тачно насукани. А ја ипак познајем сваки палац тог копна – тамо преко.“

Картер прочисти грло и поче говорити својим лаганим, отежућим гласом. Чинило се да шкртари с чињеницама, да открива штурим речима особине обале, али свака реч указиваше на тачност његовог запажања, на јасно виђење поморца способног да брзо овлада приликама страног копна и страног мора. Он изнесе, са сажетом јасноћом, слику сплета гребена и спрудова кроз које је јахта по мраку врлудале пре него што наसेде.

„Време је на мору, чини се, доста ведро,“ примети он, коначно, и стаде да би попио дуг гутљај. Лингард, сагавши се преко стола, беше слушао са жудном пажњом. Картер настави на свој отресит и одмерен начин: „Запазио сам нека висока дрвета на оном што сматрам да је копно, према југу – а ко год има посла у том затону био је довољно бистар да окречи два од њих – једно на рту, а друго даље унутра. Белези, претпостављам... Шта је, капетане?“

Лингард беше скочио на ноге, но Картеров узвик учини да опет седне.

„Ништа, ништа... Реци ми, колико људи имате на тој јахти?“

„Двадесет тројицу, осим господе – власника, његове жене и једног шпанског господина, пријатеља ког су покупили у Манили.“

„Дакле, долазили сте из Маниле?“

„Ја. Запућени за Батавију. Власник жели да проучи холандски колонијални систем. Жели да га раскринка, вели. Човек не може а да не чује сву силу док држи стражу позади – знаш како је. Онда идемо на Цејлон, да се тамо састанемо са поштанским бродом. Власник иде кући како је и дошао амо, копном кроз Египат. Јахта би се вратила око Рта, наравно.“

„Дама?“ рече Лингард. „Велиш да на броду има дама? Јесте ли оружани?“

„Не баш,“ одговори Картер нехајно. „Има неколико мускета, и, позади, два топа за забаву; то је, отприлике, све. Чини ми се да је превише, или недовољно,“ додаде он, уз слаб осмех.

Лингард га помно погледа.

„Да ли си ти на томе пловилу из домаје дошао?“ упита.

„Никако! Ја нисам од оних редовних јахташких морнара. Изашао сам из болнице у Хонгконгу. Био сам две године на кинеској обали.“

Он стаде, а онда додаде, мрмљајући као објашњење: „Опијумски клипери – знаш. Немам ја везе с месинганим дугмићима. Брод ме је оставио, па сам тражио посао. Преузео сам ову дужност, али нисам нарочито желео да идем кући. Ово је досадан посао после пловидбе са старим

Робинсоном на *Лајмуну*. То беше моја лађа. Чуо си за њу, капетане?“

„Да, да,“ рече Лингард ужурбано. „Чуј, господине Картере, којим правцем твој први официр хита за Сингапур? Кроз Теснац Рио?“

„Претпостављам,“ одговори Картер мало изненађеним гласом; „што питаш?“

„Тек да знам... Шта је, господине Шо?“

„На северу се диже црн облак, господине, те ћемо ускоро имати ветар,“ рече Шо с улаза.

Он ту оклеваше, очију упиљених у карафе.

„Хоћеш ли чашу?“ рече Лингард, напустивши столицу. „Ја идем горе да погледам.“

Он оде на палубу. Шо приђе столу и поче да се послужује, рукујући флашама у дубокој тишини и с претераном опрезношћу, као да из ломних посуда одмерава дозу неког смртног отрова. Картер га, с рукама у џеповима и заваљен, осмотри од главе до пете хладним зуром. Први официр бриге диже чашу уснама, па, пиљећи преко руба у странца, полако искапи садржај.

„Имаш добар нос за налажење лађа по мраку, господине,“ рече он разговетно, ставивши чашу на сто крајње пажљиво.

„А? Шта је? Спазио сам вас одмах после заласка сунца.“

„А знао си и где да гледаш,“ рече Шо, буљећи тврдо.

„Гледао сам на запад, где још беше нешто светла, као што би сваки разуман човек учинио,“ узврати онај други мало нестрпљиво. „На шта циљаш?“

„И имаш спреман језик да трубиш о себи, је ли?“

„Нисам таквог човека у животу видео,“ изјави Картер, вративши се нехајном држању. „Изгледа да те нешто мучи.“

„Не волим да ми се чамци, ко зна откуд, прикрадају уз брод кад ја заповедам палубом. Умем осматрати као било који морнар из лука у домаји, но мрзим да будем надмудрен умотаним веслима и таквим нецентлменским триковима. Офицер јакте – није него. Ове воде мора да су пуне таквих јакташа. Сматрам да си ме насамарио. Рекао сам своје старом о заласку сунца да ничега нема на видику – и ничега више ни не беше. Верујем да си случајно наишао на нас – упркос својим хвалисањима о заласцима сунца и курсевима. Глупост! Знам да си наслепо на нас налетео, и још с умотаним веслима. Зовеш ли то пристојним?“

„Ако и јесам умоћао весла, то је било с добрим разлогом. Желео сам да се провучем поред увале где беху усидрена нека домаћа пловила. То је била обична опрезност, у тако малом чамцу, и још неоружан, ко што јесам. Видео сам вас

сасвим добро, а намеру нисам имао да икога плашим.
Веруј ми на реч.“

„Волео бих да си камо другде отишао,“ прогунђа Шо.
„Мрзим да испадне да нисам у праву због случаја и
неистине – ето! Ево ме мој стари зове – “

Он журно напусти кабину, а убрзо потом Лингард сиђе
доле и опет седе, гледајући Картера преко стола. Лице му
беше озбиљно но одлучно.

„Имаћемо ветар ускоро,“ изјави он.

„Онда, господине,“ рече Картер, устајући, „аколи ми
вратиш оно писмо, наставићу да крстарим овуда, да бих
позвао неку другу лађу. Верујем да ћеш јавити о нама куда
год да идеш.“

„Идем до јахте и задржаћу писмо,“ одговори Лингард
одлучно. „Знам тачно где је и морам отићи да избавим те
људе. Велика је срећа што си на ме набасао, господине
Картере. Срећа за њих и срећа за ме,“ додаде он тишим
гласом.

„Да,“ отегну Картер замишљено. „Може бити
поприлична награда за спасавање брода, но не мислим да
ти можеш много учинити. Боље да останем овде и пробам
да позовем неку топовњачу.“

„Ти се мораш са мном вратити до своје лађе,“ рече
Лингард заповедно. „Батали топовњаче.“

„То не би било извршење мојих наређења,“ препирао се Картер. „Морам позвати лађу запућену за домају или ратни брод – то је доста јасно. Није ми стало до тог да се потуцам околу данима у отвореном чамцу, али – дај да напуним своју бачвицу за питку воду, капетане, па крећем.“

„Бесмислица,“ рече Лингард оштро. „Мораш поћи са мном, да покажеш то место и да – да помогнеш. Узећу твој чамац у тегаљ.“

Картер не изгледаше убеђен. Лингард му стави тешку шаку на раме.

„Чуј, младићу. Ја сам Том Лингард и нема белог човка међу овим острвима, нити домороца, сем покојег, што није чуо за ме. Моја срећа те је донела на моју лађу – а сад кад те имам, мораш остати. Мораш!“

Задње „мораш“ излете гласно и оштро, ко пиштољски пуцањ. Картер устукну.

„Желиш ли рећи да би ме задржао силом?“ упита, запањен.

„Силом,“ понови Лингард. „На теби је. Не могу те пустити да позовеш неки брод. Твоја јахта насела је на најнезгоднијем месту – за ме; а са својим чамцима отпослатим амо–тамо, довући ћете све пакленске топовњаче на место што беше мирно и осамљено како би

срце човеково само пожелети могло. То што сте се, поред целе обале, насукали баш на томе месту, моја је лоша срећа. И ту нисам могао ништа. То што си овако наишао на ме јесте моја добра срећа. И то задржавам!“

Он спусти своју стиснуту песницу, велику и снажну, у светло лампе на црној тканини, међ светлуцање чаша, са јаким прстима стегнутим на чврстом месу длана. Остави је ту начас, као да Картеру показује ту срећу коју кани да задржи. Па настави: „Знаш ли у какво су стршљеново гнездо твоји глупи људи улетели? Кол’ко мислиш да вреде, овога тренутка, њихови животи? Ни месинганог четвртака, ако мене ветар изневери у следећа двадесет и четири сата. Можеш ти да рогачиш очи. То је тако! И можда је прекасно и сада, док расправљам с тобом овде.“

Он чукну сто зглобовима прстију, те чаше, пробудивши се, одзвеккаше фин, жалобан финале његовог говора. Картер је стојао, наслоњен на креденац. Био је запањен неочекиваним обртом разговора; вилица му мало паде, док му очи ни начас не скретаху с Лингардова лица. Тишина у кабини трајаше тек неколико секунди, али се Картеру, који чекаше без даха, то чинило врло дугим. И он одједном чу у њој, по први пут, како кабински сат разговетно куца, правилним ударцима, као да је мало срце од метала иза бројчаника натерано у ненадно лупање.

„Топовњача!“ викну Лингард одједном, као да је тек тог часа видео, у светлу неког живог сева мисли, све тешкоће ситуације. „Не вратиш ли се са мном, неће ти ништа остати чему да се вратиш – врло скоро. Твоја топовњача неће наћи јединцато ребро лађино, ни јединцат леш, остављен ко белег. Сигурно неће. Није капетан топовњаче онај што ти треба. Ја сам човек који ти треба. Ти своју срећу не препознајеш кад је угледаш, но ја препознајем своју, да – и – чуј – “

Он такну Картерова прса својим кажипрстом, па рече, с изненадном благошћу у гласу: „Ја сам бео човек споља и изнутра; нећу допустити да невини људи – усто и једна жена – настрадају, ако могу нешто учинити. А ако ја не могу, нико не може. Разумеш – нико! Нема времена за то. Но ја сам ко и сваки други човек који нешто вреди: нећу допустити да циљ неког подухвата пропадне док има изгледа да се издржи – и то је тако.“

Глас му беше уверљив – скоро мазећи; сад је држао дугме капута и лако га потезао, док је настављао поверљиво: „Како испада, господине Картере, ја бих – тако рећи – ја бих те пре упуцао ту где стојиш него што бих ти допустио да одеш и дигнеш узбуну широм овог мора о својој проклетој јахти. Ја морам водити рачуна и о другим

животима – и пријатељима – и обећањима – и – и о себи. Задржаћу те,“ закључи он оштро.

Картер дубоко уздахну. Њих двојица чуше лаке кораке на палуби горе, кратка мрмљања, неразговетне речи изговорене близу светларника. Шоов глас јако одјекну, у режећим интонацијама: „Смотај вршна, тиндале!“

„Ово је попара чудна колико може бити,“ промрља Картер, гледајући доле у под. „Ти си чудан човек. Претпостављам да морам веровати ономе што кажеш – сем ако ти и онај твој дебели први официр нисте пар одбеглих лудака који се некако докопао бриге. Ама, онај момак тамо горе тражио је са мном кавгу што сам дошао на брод, а ти сада претиш да ћеш ме радије упуцати неголи пустити. Није да ме то много брине; јер би ти, а пре а после, због тог био обешен; а не изгледаш ко човек који ће тако завршити. Аколи је оно што велиш и упола истина, треба да се вратим до јахте што брже могу. Пада ми на памет да ће, како било да било, то што ћеш им ти стићи бити тек мали благослов – а ја могу бити од неке користи... Но, ово је најчудније... Могу ли ићи у свом чамцу?“

„Како хоћеш,“ рече Лингард. „Стиже олуја с кишом.“

„Ја заповедам и квасићу се заједно са својим момцима. Дај нам добро, дугачко уже, капетане.“

„То је већ учињено,“ рече Лингард. „Чини се да си ти разборит поморац и да увиђаш да је бескорисно покушати да ми киднеш.“

„За човека приправног да пуца, чини се да си ти врло лаковеран,“ отегну Картер. „Ако се у олуји одвојим, имам доста добре изгледа да те више не видим.“

„Само покушај,“ рече Лингард суво. „Имам очи на овој бриги, младићу, што ће твој чамац видети кад ти лађу не би могао видети. Од оне си врсте што ми се допада, но ако се са мном мајмунишеш, ја ћу те пронаћи – а када те нађем, згазићу те, засигурно како стојим овде.“

Картер се пљесну по бедру, а очи му засјактише.

„Ђаво ме однео!“ узвикну он. „Да није тих људи са мном, бих пробао, забаве ради. Тако си сигуран у све што можеш да урадиш, капетане. Ти би свеца изазвао да се буну отворено.“

Беше му се повратило безбрижно добро расположење; али после кратког праска смеха, он се уозбиљи.

„Не плаши се,“ рече, „нећу киднути. Ако треба да буде икаквог резања грла – ко што изгледа да навештаваш – и моје ће бити тамо, обећавам ти, и...“ Он испружи руке, погледа их, мало их протресе. „И овај пар руку, да се о том постара,“ додаде, својим старим, немарним отезањем.

Међутим, капетан бриге, док је седео, с оба лакта на столу, с лицем поднимљеним шакама, беше одједном утонуо у размишљање тако усредсређено и тако дубоко, да се чинило да нити чује, нити види, нити дише. Призор тог човека, тако потпуно обузетог мислима, беше Картеру скоро зачуднији него било које дешавање те ноћи. Да му је необични домаћин изненада нестао пред очима, не би то учинило да се осећа нелагодније, сам у тој кабини, где упорни сат куцка бескорисне минуте бонаце, пре него што буде, с истим постојаним ритмом, почео да мери бесциљно бучање олује.